

Avfallsplan 2025-2035

Aneby, Eksjö och Nässjö kommuner

ANEBY
KOMMUN

Eksjö
kommun

NÄSSJÖ
KOMMUN

Innehåll

1	INLEDNING	3
1.1	Syfte	3
1.2	Bakgrund	3
1.3	Vad en avfallsplan ska innehålla	3
1.4	Organisation och förankring vid framtagande av avfallsplanen	4
2	MÅL OCH ÅTGÄRDER	6
2.1	Bakgrund till mål och åtgärder	6
2.2	Behov av utveckling	6
2.3	Målstruktur	7
2.4	Målområde: Cirkulär ekonomi	8
2.5	Målområde: Minskad miljöbelastning	11
2.6	Målområde: Förbättrad avfallshantering	13
2.7	Samordning med andra mål, planer och program	16
3	STYRMEDEL	19
3.1	Avfallsföreskrifter	19
3.2	Avfallstaxa	19
3.3	Kommunernas budget	20
3.4	Kommunikation	20
3.5	Upphandling och inköp	21
3.6	Fysisk planering	21
3.7	Tillsyn	22
4	GENOMFÖRANDE OCH UPPFÖLJNING	23
5	FRAMTIDA AVFALLSHANTERING OCH AVFALLSFLÖDEN	24
5.1	Utvecklingstendenser	24
5.1.1	Befolkningsprognos	24
5.1.2	Avfall under kommunalt ansvar och producentansvar	24
5.1.3	Verksamhetsavfall	26
5.2	Prognos över avfallsmängder	26
5.3	Behov av insamlingssystem och anläggningar	27
5.3.1	Avfall under kommunalt ansvar och producentansvar	27
5.3.2	Verksamhetsavfall	28
5.4	Koppling till fysisk planering	28
5.5	Investeringar i insamlingssystem och anläggningar	29
6	ÅTGÄRDERNAS KONSEKVENSER	30
6.1	Miljömässig hållbarhet	30
6.2	Social hållbarhet	30
6.3	Ekonomisk hållbarhet	31
6.4	Barnperspektivet	31

Bilagor

Bilaga 1	<i>Nulägesbeskrivning</i>
Bilaga 2	<i>Nedlagda deponier</i>
Bilaga 3	<i>Uppföljning av tidigare avfallsplan</i>
Bilaga 4	<i>Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)</i>

1 Inledning

1.1 Syfte

Syftet med avfallsplanen är att skapa en tydlig riktning för att hushålla med resurser genom att förebygga att avfall uppstår, återanvända och återvinna. Avfallsplanen ska leda till att fasa ut och minska gifter i kretsloppet. Syftet är också att planen ska vara ett verktyg för att stärka samverkan mellan kommunerna.

Det ska vara lätt att göra rätt!

1.2 Bakgrund

Avfallsplanen riktar sig till alla inom kommunerna; invånarna, näringslivet och andra organisationer samt politiker och tjänstemän. Alla behöver hjälpas åt för att målen i avfallsplanen ska nås. Kommunen måste ha en avfallsplan och enligt Miljöbalken och Naturvårdsverkets föreskrifter ska avfallsplanen innefatta avfall som uppstår i kommunen. Avfallsplanen beslutas i kommunfullmäktige och är ett kommunalt styrdokument som påverkar och påverkas av andra kommunala planer och program.

Denna avfallsplan har tagits fram av kommunerna Aneby, Eksjö och Nässjö. En extern konsult (Miljö & Avfallsbyrå) har bistått vid framtagandet.

1.3 Vad en avfallsplan ska innehålla

I linje med Naturvårdsverkets föreskrifter om kommunala avfallsplaner ska avfallsplanen bland annat innehålla mål och åtgärder för att förebygga och hantera avfall. Mål och åtgärder ska utgå från de nationella miljökvalitetsmålen, etappmålen och andra relevanta mål, strategier och planer. Mål och åtgärder ska finnas för att förebygga och hantera;

- kommunalt avfall, vilket innebär avfall från hushåll och sådant avfall från andra källor som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll,
- slam från enskilda avlopp,
- latrin,
- bygg- och rivningsavfall som inte uppkommer i yrkesmässig verksamhet,

- avfall som uppkommer i kommunernas egna verksamheter, samt avfall i form av nedskräpning.

Planen ska även innehålla mål och åtgärder för annat avfall, i den utsträckning som kommunen kan påverka detta. Planen ska beskriva vilka åtgärder som ska genomföras. Åtgärderna ska tillsammans med det övriga utvecklingsarbetet som sker inom verksamheterna leda till att målen i planen uppnås. Detta följs årligen upp, se kapitel 4, och planen revideras minst vart fjärde år med möjlighet att lägga till fler åtgärder och mål samt justera de befintliga målen och åtgärderna. Planen ska även beskriva vilka styrmedel kommunen planerar att använda för att genomföra åtgärderna och uppnå målen.

1.4 Organisation och förankring vid framtagande av avfallsplanen

Avfallsplanen har tagits fram av en projektgrupp bestående av bolagens renhållningschefer, representanter från de olika kommunerna och Miljö & Avfallsbyrån.

Det har också funnits en styrgrupp för arbetet där VD på avfalls-/energilagen samt kommunernas samhällsbyggnadschefer ingått. Kommunerna har informerats löpande genom kommunstyrelsens arbetsutskott eller tekniskt utskott.

För att mål och åtgärder ska återspegla kommunernas behov och vilja och vara väl förankrade i verksamheterna hölls två workshops i november 2023. Vid dessa tillfällen diskuterades de utmaningar som kommunerna står inför, både vad gäller att hantera det avfall som produceras och att förebygga uppkomsten av avfall, och hur detta kan formuleras i form av mål och åtgärder i avfallsplanen. Deltagarna kom från alla tre kommunerna och representerade bland annat fastighetsbolag och fastighetsförvaltning, bygg och fysisk planering, entreprenader, omsorg, skola, lokalvård, kost, miljö, näringsliv och avfallshantering.

Interna diskussioner har skett löpande i projektgruppen och avstämningar har skett med styrgruppen.

Utifrån detta har mål och tänkbara åtgärder utarbetats inom följande områden:

- cirkulär ekonomi
- minskad miljöbelastning
- förbättrad avfallshantering.

Förankring av planen har även skett genom lagstadgad utställning enligt Miljöbalken. Utställningen genomfördes under sommaren 2024. Utställningen annonserades på kommunernas hemsidor där också handlingarna fanns tillgängliga. Planen ställdes även ut i entrén till kommunhusen och på bibliotek och medborgarkontor i kommunerna. Annons om samrådet gick ut i Smålands-Tidningen och Smålands dagblad.

Utskick har också gjorts till politiska nämnder och styrelser, kommunala verksamheter och bolag, Länsstyrelsen, grannkommuner, mottagare av avfall från kommunen, samt större fastighetsägare och bostadsbolag, företag och organisationer/föreningar.

2 Mål och åtgärder

2.1 Bakgrund till mål och åtgärder

Grundläggande vid framtagande av mål och åtgärder i avfallsplanen för kommunerna är att mål och åtgärder ska bidra till ett mer hållbart samhälle där användning av resurser och hantering av avfall bygger på principer om resurshushållning. Dessa principer innebär att avfall förebyggs, att resurser som har tagits i anspråk används på ett så effektivt och hållbart sätt som möjligt och att avfall som uppstår så långt som möjligt återvinns.

Resurshushållning handlar om att samhället, för att hindra allvarlig resursbrist, måste använda fysiska resurser smartare. Miljöproblemen med dagens linjära resursförbrukning är väl kända, med alltifrån miljöpåverkan vid uttag av resurser ur jordskorpan och föroreningar från produktion av varor till utmaningarna med att återvinna avfallet. I en cirkulär ekonomi lyfts dessutom ekonomiska aspekter in.

Resurshushållning är grundläggande för FN:s hållbarhetsmål (Agenda 2030) om att väsentligt minska mängden avfall. EU arbetar också aktivt för en mer cirkulär ekonomi enligt en särskild handlingsplan.

Ny lagstiftning på avfallsområdet gör att en del förändringar kommer att ske beträffande insamlingssystemen framöver. Den största förändringen är införande av så kallad fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper, det vill säga hämtning vid fastigheten hos både småhus och flerbostadshus. Separat insamling av textil kommer också att införas, och vissa välbesökta offentliga platser kommer att förse med möjligheter till källsortering. Aneby, Eksjö och Nässjö kommuner har valt att inte ta upp dessa förändringar som åtgärder i avfallsplanen, då de följer av ny eller ändrad lagstiftning.

2.2 Behov av utveckling

I arbetet med framtagande av ny avfallsplan för Aneby, Eksjö och Nässjö kommuner har lokala förutsättningar och behov av utveckling identifierats utifrån bland annat erfarenheter från nuvarande avfallshantering i kommunerna och diskussioner under arbetet med planen. Bland annat identifierades detta:

- Resurshushållningen inom kommunernas egna verksamheter, hos företag och bland befolkningen i stort behöver öka. Återanvändning behöver möjliggöras för att minska avfallsmängderna.

- Det behöver bli ännu lättare för kommunernas invånare att sortera och kunna lämna förpackningar, returpapper och textilier.
- Sortering av kommunernas eget verksamhetsavfall behöver möjliggöras inom de kommunala verksamheterna.
- Nedskräpning och dumpning av avfall i naturen behöver minska och förebyggas.

2.3 Målstruktur

Avfallsplanen innefattar tre målområden. Under varje område finns mål med tillhörande mätetal, utgångsvärden för perioden samt åtgärder för att uppnå målen. En åtgärd kan ligga under ett målområde men ändå vara med och påverka att ett mål uppfylls i ett annat målområde. Ute i kommunernas verksamheter pågår ett utvecklingsarbete kontinuerligt. Det vill säga att avfallsplanen innehåller långt ifrån alla åtgärder som en kommun genomför, och som bidrar till målen. De åtgärder som är med i avfallsplanen väljs ut för att ta ut en riktning och ett fokus.

Ett årtal i tidskolumnen hänvisar till när en åtgärd senast ska vara klar; det vill säga arbetet med åtgärden måste startas i god tid innan. Efter det årtalet förväntas åtgärden vara utredd och eventuellt genomförd/implementerad. Står det löpande betyder det att arbetet ska fortgå hela perioden.

För en del åtgärder pågår redan arbete i någon av kommunerna men arbetet anses inte vara färdigt, genomfört och förankrat i alla kommuner.

- *Målområden.* Anger inriktningen på längre sikt (10 år) och omfattar alla som ger upphov till avfall, såväl kommunala verksamheter (förvaltningar och bolag) som medborgare och företag.
- *Mål.* Anger konkret vad som ska uppnås samt vilket mätetal som ska användas för att följa upp målet. Utgångsvärden presenteras under målformuleringarna för respektive målområde.
- *Åtgärder.* Anger minsta möjliga åtgärd för hur målen ska uppnås. Åtgärderna är formulerade på ett övergripande sätt och redovisas inte i detalj. När åtgärderna ska genomföras behöver en mer detaljerad planering ske. Den förvaltning/enhet/avdelning/tjänst som står under rubriken ”Huvudsakligt ansvar” ska se till att arbetet sker; inte alltid genomföra åtgärden själva. Åtgärderna behöver arbetas in och konkretiseras i plan och budget för respektive förvaltning eller bolag.

2.4 Målområde: Cirkulär ekonomi

Avfallsplanens mål och åtgärder ska leda till att vi förebygger uppkomsten av avfall och minskar den mängd som faktiskt uppstår. Åtgärderna främjar olika aspekter av cirkulär ekonomi såsom att förhindra avfall, reparera, dela och återanvända samt att förlänga livslängden på produkter.

Mål 1: De totala avfallsmängderna per invånare har minskat med 10 % till år 2030 och 20 % till år 2035, jämfört med utgångsvärdet (kg/invånare).

Mål 2: Matsvinnet från kommunernas verksamheter har minskat med 30 % till år 2030 och 50 % till år 2035, jämfört med utgångsvärdet (gram/ätande).

Utgångsvärden

Totala avfallsmängder¹

Aneby: 431 kg/invånare, 2023

Eksjö: 343 kg/invånare, 2023

Nässjö: 356 kg/invånare, 2023

Mängd matsvinn²

Aneby: 48 g/ätande, 2023

(varav 9 g kökssvinn, 21 g serveringssvinn och 18 g tallrikssvinn)

Eksjö: 45 g/ätande, 2023

(varav 4 g kökssvinn, 24 g serveringssvinn, 17 g tallrikssvinn)

Nässjö: 69 g/ätande, 2023

(varav 14 g kökssvinn, 26 g serveringssvinn och 29 g tallrikssvinn)

Totala avfallsmängder, se Avfall Web nyckeltal Insamling, mängd insamlat hushållsavfall, totalt exklusive trädgårdsavfall, kg/person.

² Inklusive kökssvinn, serveringssvinn, tallrikssvinn enligt Livsmedelverkets metod.

Åtgärder	Huvudsakligt ansvar Säkerställer att åtgärden sker. Alla verksamma i kommun och bolag ska bidra till alla åtgärder.	Påbörjas senast	Färdig senast	Bidrar främst till mål
Utreda och införa lagning av arbetskläder.	Hållbarhetsstrateg, Upphandlings- och inköpsavdelning	2025	2026	1
Ta fram och genomföra en handlingsplan för att förlänga livslängden på IT-produkter.	Hållbarhets- och utvecklingsstrateg Digitaliseringsstrateger Höglandets IT	2025	2025	1
Ta fram och genomföra handlingsplan för att minska matsvinnet.	Måltidsverksamheterna Verksamhetsansvariga	2025	2026	1, 2
Minska engångsartiklar genom att byta mot flergångsartiklar eller tillämpa andra arbetssätt.	Måltidsverksamheterna Verksamhetsansvariga	Löpande	Löpande	1
Utbilda alla beställare och inköpare i kommunerna i cirkulär ekonomi inklusive hållbarhetskrav. Implementera Checklista för hållbarhetskrav vid upphandling.	Upphandlingsavdelningen Hållbarhets-/utvecklingsstrateg	2025	2026	1
Utreda och införa digitala och organisatoriska lösningar för delning och återbruk av material och produkter inom och mellan kommunerna.	Digitaliseringsstrateger Verksamhetsansvariga	2025	2027	1
Utreda möjligheten att återanvända förorenade massor.	Avfallsbolagen Mark- och exploatering Miljötillsyn	2027	2030	1

Starta Fritidsbank eller liknande ³ .	Kultur och fritid	2025	2026	1
Avfallet från kommunernas bygg- och exploateringsprojekt ska så långt som möjligt återvinnas.	Stadsbyggnad/samhällsplanering	Löpande	Löpande	Övergripande

³ En Fritidsbank är som ett bibliotek, fast med sport- och friluftprodukter, som invånarna kan låna.

2.5 Målområde: Minskad miljöbelastning

Avfallsplanens mål och åtgärder ska leda till att miljöbelastningen från kommunernas verksamheter och invånare minskar. Åtgärderna leder till att hanteringen av miljöfarliga ämnen förbättras och att nedskräpningen i offentliga miljöer minskar.

Mål 3: Mängden farligt avfall i hushållens restavfall ska minska jämfört med utgångsvärdet (g/hushåll och vecka).

Mål 4: Klimatpåverkan från insamling, hantering, och transporter av avfall ska minska jämfört med utgångsvärdet (ton CO₂-ekv. /år).

Mål 5: År 2030 är nedskräpningen i offentlig miljö halverad i jämförelse med utgångsvärdet för skräpmätning gjord 2024-2025 (antal/10 m²).

Utgångsvärden

Mängd farligt avfall i restavfall⁴

Aneby: 43 g/hushåll och vecka, 2022

Eksjö: 10 g/hushåll och vecka, 2021

Nässjö: 40 g/hushåll och vecka, 2020

Mängd CO₂-ekv. /år⁵

Aneby, Eksjö och Nässjö: 306 ton CO₂-ekv. /år, 2023

Antal skräp per 10 m²⁶

Aneby: uppdateras

Eksjö: uppdateras

Nässjö: uppdateras

⁴ Avfall Web plockanalysresultat, Mängd farligt avfall, exkl. batterier och elavfall, i restavfall (g/hushåll och vecka)

⁵ Uträkningen sker genom att multiplicera utsläppet (ton) av en växthusgas med gasens GWP-faktor. Insamling av kommunalt avfall och slam samt omlastning.

⁶ Genomförs med skräpmätning minst vart tredje år enligt Håll Sverige Rents metodik.

Åtgärder	Huvudsakligt ansvar Säkerställer att åtgärden sker. Alla verksamma i kommun och bolag ska bidra till alla åtgärder.	Påbörjas senast	Färdig senast	Bidrar främst till mål
Ta fram riktlinjer för att jobba kemikaliesmart i alla verksamheter.	Kommunstyrelsen Verksamhetsansvariga	2026	2027	Övergripande
Ta fram guide för upplag av snö från vinterväghållning, med syfte att minska miljöpåverkan från avrinning och transport av snö.	Kommunala markägare Gata/park	2027	2028	4
Säkerställa att nedlagda deponier inkluderas och prioriteras i enlighet med den kommunalt fastställda tillsynsplanen för förorenad mark.	Miljötillsyn	Löpande	Övergripande	4
Ta fram och genomföra en gemensam handlingsplan för att minska nedskräpning. Exempel: skräpmätningar, skräpplockardagar, informationsinsatser, samarbete med näringsidkare och fastighetsägare, full sortering vid arrangemang med mera.	Gata/park Tekniska	2025	2026	5
Arbeta för minskad miljöpåverkan från avlopp samt verka för återföring av slam till produktiv mark.	VA-kollektivet	Löpande	Löpande	4

2.6 Målområde: Förbättrad avfallshantering

Avfallsplanens mål och åtgärder ska leda till en förbättrad avfallshantering för kommunernas invånare och verksamheter. Åtgärderna innefattar förbättrad service genom information, insamling, samarbeten mellan aktörer och analyser av åtgärdernas effekter.

Mål 6: Mängden restavfall ska minska med minst 25 % till år 2035, jämfört med utgångsvärdet (kg/invånare).

Mål 7: Nöjd-kund-index (NKI) gällande hur nöjda kommuninvånarna är med den service inom avfallshantering som kommunen erbjuder ska vara ett värde på minst 80, uppnått senast år 2029 (index) ⁷.

Mål 8: Mängden avfall från ÅVC till energiåtervinning ska minska årligen (kg/invånare och år).

Utgångsvärden

Mängd restavfall per invånare

Aneby: 127 kg/invånare, 2023

Eksjö: 119 kg/invånare, 2023

Nässjö: 132 kg/invånare, 2023

Andel nöjda kommuninvånare

Aneby: 63 NKI-värde för nöjda invånare

Eksjö: uppdateras NKI-värde för nöjda invånare

Nässjö: 74,7 NKI-värde för nöjda invånare

Mängd avfall från ÅVC till energiåtervinning⁸

Aneby: 164 kg/invånare och år

Eksjö: 170 kg/invånare och år

Nässjö: 113 kg/invånare och år

⁷ Följs upp via regelbundna kundenkäter.

⁸ Avfall Web I14, Å2 och Å3 delat med antal invånare.

Åtgärder	Huvudsakligt ansvar Säkerställer att åtgärden sker. Alla verksamma i kommun och bolag ska bidra till alla åtgärder.	Påbörjas senast	Färdig senast	Bidrar främst till mål
Möjliggöra och underlätta källsortering ⁹ för personal och brukare inom alla kommunernas verksamheter.	Verksamhetsansvariga	2025	2025	Övergripande
Genomföra informationsinsatser till kommuninvånarna och verksamheter om avfallshantering och sortering.	Avfallsbolagen Fastighetsbolagen	Löpande	Löpande	Övergripande
Se över och optimera återvinningsstationer för förpackningar.	Avfallsbolagen	2025	2027	6, 7, 8
I plan- och bygglovsprocessen ska avfallsorganisationerna medverka för att bidra till att goda källsorteringsmöjligheter skapas och att insamlingen av avfall sker på ett tryggt sätt.	Stadsbyggnad/samhällsplanering	Löpande	Löpande	Övergripande
En aktiv tillsyn och kontroll när det gäller bygg- och rivningsavfall som uppkommer under plan- och bygglagen, samt miljöbalken ska bedrivas.	Miljötillsyn	Löpande	Löpande	6
Genomföra plockanalyser och använd resultaten som	Avfallsbolagen	2025	Minst vart 3e år	3, 7

⁹ Restavfall, matavfall, plast-och pappersförpackningar, metallförpackningar, glasförpackningar, returpapper, farligt avfall och elektronik.

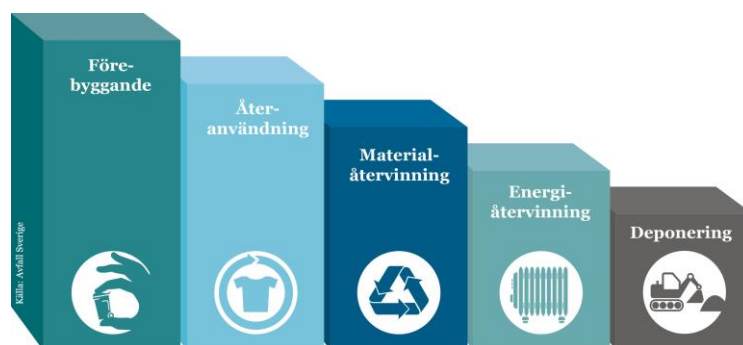
underlag för att förbättra hanteringen av avfall och som underlag för kommunikation.				
--	--	--	--	--

2.7 Samordning med andra mål, planer och program

Mål och åtgärder i denna avfallsplan utgår dels ifrån lokala förhållanden och behov av utveckling, dels ifrån lokala, regionala, nationella och globala mål, planer, program och strategier, till exempel:

- **Avfallshierarkin.** Avfallsplanen bygger på prioriteringar som anges i EU:s avfallshierarki och Miljöbalken, det vill säga att man i första hand bör förebygga uppkomsten av avfall, i andra hand återanvända produkter, i tredje hand återvinna material, i fjärde hand utvinna energi och bara som sista utväg deponera.

Figur 1. Avfallstrappan. Bild: Avfall Sverige.

- **FN:s globala hållbarhetsmål enligt Agenda 2030.** Agenda 2030 för hållbar utveckling antogs i september 2015 av FN:s generalförsamling och består av 17 mål och 196 delmål. I december 2020 antog riksdagen en inriktning för arbetet med genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för en hållbar utveckling. Följande utvalda delmål (med numrering enligt FN:s lista över mål) är särskilt väsentliga för denna avfallsplan:

11 Hållbara städer och samhällen

11.6 Minska städernas miljöpåverkan: Till 2030 minska städernas negativa miljöpåverkan per person, bland annat genom att ägna särskild uppmärksamhet åt luftkvalitet samt hantering av kommunalt och annat avfall.

12 Hållbar konsumtion och produktion

12.3 Minska matsvinnet: Till 2030 halvera det globala matsvinnet per person i butik- och konsumentledet, och minska matsvinnet längs hela livsmedelskedjan, även förlusterna efter skörd.

12.5 Minska avfallsmängden: Till 2030 väsentligt minska mängden avfall genom åtgärder för att förebygga, minska, återanvända och återvinna avfall.

- **Mål och bestämmelser enligt EU:s direktiv om avfallshantering och cirkulär ekonomi**, exempelvis:
 - Mål om förberedelse för återanvändning eller återvinning av kommunalt avfall (implementerat i det svenska miljömålssystemet genom ovan nämnda etappmål).
 - Mängden matsvinn ska minska med 30 % till 2025 och 50 % till 2030.
 - Krav på separat insamling av textilavfall och farligt avfall till 2025 och matavfall till 2023.
- **EU:s klimatmål** om minskade växthusgasutsläpp, minskad energiförbrukning och mer förnybara bränslen.
- **De nationella miljö kvalitetsmålen, etappmålen och den nationella avfallsplanen 2018–2023.** Riksdagen har beslutat om 16 nationella miljö kvalitetsmål. Av dessa berörs avfallshanteringen främst av målen:
 - God bebyggd miljö
 - Giftfri miljö
 - Begränsad klimatpåverkan

Till de nationella miljö kvalitetsmålen hör 20 etappmål som har beslutats av regeringen. Av dessa berörs avfallshantering och förebyggande av avfall främst av följande etappmål (fritt återgivet):

- Senast 2023¹⁰ sorteras 75 % av matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger ut och behandlas biologiskt så att växtnäring och biogas tas tillvara.
- Senast 2025 förbereds för återanvändning eller materialåtervinns 70 % av bygg- och rivningsavfallet.
- Senast 2025 förbereds för återanvändning eller materialåtervinns minst 55 % av kommunalt avfall, senast 2030 minst 60 % och senast 2035 minst 65 %.

¹⁰ Det nationella etappmålet kan förväntas revideras med en fortsatt inriktning i linje med målet för 2023 gällande utsortering och behandling av matavfall.

- Senast 2025 har livsmedelsavfallet minskat med 20 % per capita jämfört med 2020.
- Andelen av livsmedelsproduktionen som når butik och konsument ska öka.

I den nationella avfallsplanen lyfts matavfall, textil, elektronik, bygg- och rivningsavfall, plast och nedskräpning fram som särskilt viktiga strömmar att arbeta med.

- **Nationella åtgärdsprogrammet för havsmiljön.** I det nationella åtgärdsprogrammet för havsmiljö ingår åtgärder mot marint skräp. Åtgärd 23 handlar om att vid revidering av de kommunala avfallsplanerna belysa hur avfallshanteringen kan bidra till att minska uppkomsten av marint skräp samt att mål ska sättas upp för ett sådant arbete.
- **Regionala mål, strategier m.m.** såsom exempelvis följande för Jönköpings län; klimat- och energistrategi, åtgärdsprogram för minskad klimatpåverkan och åtgärdsprogram för hälsans miljömål.
- **Lokala mål och strategier** såsom exempelvis kommunernas översiktsplaner, Miljömål för Aneby kommun, Eksjö kommuns miljöpolicy och Nässjö kommuns energi och klimatstrategi.
- **Uppföljning av tidigare avfallsplaner.** De tidigare avfallsplanerna innehåller exempelvis mål för att förebygga att avfall uppstår, minska avfallsmängderna, förbättra sorteringen, öka materialåtervinningen, avgifta kretsloppet och att servicen ska vara god. Sammantaget anger tidigare¹¹ avfallsplaner en inriktning som fortfarande är relevant.
- **Behov av utveckling**, enligt kapitel 2.2.

Målen i denna avfallsplan avser främst förebyggande och hantering av avfall som kommunen ansvarar för (se bilaga 1), innefattande både avfall inom kommunalt ansvar för avfallshantering och avfall som uppstår i kommunal verksamhet. Vissa mål kan även vara tillämpliga för annat avfall i den utsträckning kommunen kan påverka detta genom olika kommunala styrmedel, såsom tillsyn och fysisk planering. Kommunen kan även genom exempelvis dialog med olika aktörer påverka hanteringen av avfallsslag som inte ingår i det kommunala ansvaret – såsom industriavfall och producentansvarsmaterial – vilket kan bidra till att avfallsplanens mål och övriga samhälleliga miljömål nås.

¹¹ Se bilaga 3 Uppföljning av tidigare avfallsplan.

3 Styrmedel

I detta kapitel beskrivs de styrmedel som kommunerna kommer att nyttja för att genomföra åtgärderna i avfallsplanen och nå de satta målen.

3.1 Avfallsföreskrifter

De kommunala avfallsföreskrifterna har tagits fram i ett samarbete mellan kommunerna Aneby, Eksjö och Nässjö och har börjat gälla under år 2022 eller 2023 där de flesta ändringar har trätt i kraft under 2023 i samband med byte av insamlingssystem i kommunerna.

I avfallsföreskrifterna beskrivs bland annat vilka skyldigheter som åligger fastighetsägare och verksamhetsutövare för det avfall de genererar och vilka skyldigheter som åligger kommunen. Föreskrifterna anger även vilka avfallslag som ska sorteras ut och hanteras separat för att kunna återanvändas, återvinnas eller fasa ut ur kretsloppet. Dessutom finns här regler för hur avfall ska emballeras och lämnas, dels för att uppnå en god arbetsmiljö för de som samlar in och behandlar avfallet, dels för att risken för negativ miljöpåverkan från avfallshanteringen ska minimeras.

Föreskrifterna kompletterar annan lagstiftning inom avfallsområden såsom miljöbalken och förordningar om producentansvar med mera.

Inga specifika åtgärder för avfallsföreskrifterna nämns i handlingsplanen.

3.2 Avfallstaxa

Avfallstaxan anger hur avgifter för kommunens avfallshantering får tas ut och beslut tas i kommunernas fullmäktige.

Miljöbalken anger vilka typer av tjänster och verksamheter som får finansieras via avfallstaxan. Inte bara insamling och behandling av avfallet utan även nödvändig administration med mera ska täckas. Taxan får också användas för visst arbete med förebyggande och förberedelse för återanvändning av avfall. Däremot får inte arbete med nedskräpning, tillsyn eller kommunens åtgärder för att minska eller förbättra sorteringen av det egna verksamhetsavfallet finansieras med hjälp av avfallstaxan.

Kommunen har möjlighet att använda taxan för att styra mot en bättre resurshushållning. Avfallstaxan är därmed viktig för avfallsplanens måluppfyllelse genom att den uppmuntrar hushåll och verksamheter till bättre sortering och minskade avfallsmängder.

I de tre kommunerna används avfallstaxan idag för att påverka abonnenter att sortera ut matavfall. Avfallstaxan kommer att fortsätta anpassas till

förändrade krav enligt lagstiftning och för att se över möjligheterna att tydligare styra mot mål i avfallsplanen.

3.3 Kommunernas budget

I sina budgetar visar kommunerna hur mycket resurser som avsätts till de olika kommunala verksamheterna. I budget och i kommunala mål och uppdrag till nämnder och bolagsstyrelser finns möjlighet att styra vilka områden som ska prioriteras. Åtgärderna i avfallsplanen ska arbetas in i verksamhetsplaner/affärsplaner.

Kommunen behöver budgetera för de delar av avfallshanteringen och relaterade frågor som inte ingår i det kommunala avfallsansvaret. Exempel på områden som berör förebyggande och hantering av avfall, men som faller utanför det kommunala avfallsansvaret är:

- förebyggande och hantering av avfall som uppstår i de kommunala verksamheterna, exempelvis matsvinn, engångsartiklar och källsorteringsmöjligheter,
- nedskräpningsfrågor, såväl renhållning som förebyggande arbete,
- tillsyn; över den kommunala avfallshanteringen, verksamhetsutövare, bygg- och rivningslov, nedskräpning, m.m.
- upphandling som medel för att minska avfallsmängderna och uppmuntra återbruk.

3.4 Kommunikation

En hållbar avfallshantering, där produkter och material cirkulerar många varv innan de till slut blir avfall som behöver omhändertas, bygger i mångt och mycket på enskilda individers deltagande. För att människor ska ändra sina beteenden krävs det att de vet, kan och vill bidra. Detta kan uppnås genom en kombination av information, fysiska förutsättningar och attitydarbete. Kommunikation och information blir ännu viktigare när alltmer fokus sätts på avfallstrappans översta steg och på minskad nedskräpning och giftfri miljö, jämfört med den mer traditionella avfallshanteringen där fokus låg på att behandla det avfall som samlades in.

Kommunikation och information kommer vara en viktig del för att lyckas gällande flertalet åtgärder i avfallsplanen, men finns också med som en egen åtgärd genom ”Genomför informationsinsatser till kommuninvånarna och verksamheter om avfallshantering och sortering”.

3.5 Upphandling och inköp

Det finns både miljömässiga och ekonomiska skäl för kommunerna att se över vilka krav som ställs vid upphandlingar och inköp. Pengar kan sparas genom genomtänkta krav vid upphandlingar, eller genom att ändra på vanor och rutiner så att vissa produkter inte längre behöver köpas in.

Som offentliga aktörer har kommunerna och deras bolag stora möjligheter att bidra till ett mer cirkulärt samhälle genom att ställa genomtänkta krav vid upphandlingar och inköp. Offentlig upphandling kan vara ett sätt att driva på och öppna upp för affärsmodeller som erbjuder mindre miljöbelastande varor och tjänster. Därmed kan en marknad skapas som även kan göras tillgänglig för andra verksamheter och organisationer, samtidigt som kommunen kan föregå med gott exempel och inspirera.

För att hushålla med resurser och förebygga avfall kan krav ställas på återbrukade och reparerbara produkter, livslängd, återvunna material, flergångsemballage och återtag. Detta stöds genom åtgärder i avfallsplanen så som exempelvis ”Ta fram och genomför handlingsplan för att förlänga livslängden på IT-produkter”, ”Ta fram och genomför handlingsplan för att minska matsvinnet”, ”Minska engångsartiklar genom att byta mot flergångsartiklar eller tillämpa andra arbetsätt.” och ”Utbilda alla beställare och inköpare i kommunen i cirkulär ekonomi inklusive hållbarhetskrav. Implementera Checklista för hållbarhetskrav vid upphandling.”

3.6 Fysisk planering

Fysisk planering

I översiktsplanen redovisas generella ställningstaganden om avfallshantering, så som hur avfall tas om hand, vilken infrastruktur som behövs för en effektiv avfallshantering, hänsyn som bör tas till anläggningar för avfallshantering samt framtida behov av utveckling av avfallshanteringen kopplat till fysisk planering så som till exempel behov av ny återvinningscentral eller etablering av flera återvinningsstationer m.m.

I detaljplan kan områden för återvinningsstationer och återvinningscentral anges som tekniska anläggningar. Detaljplanen kan också reglera användningen av mark- och vattenområden kring anläggningar som hanterar avfall för att minska avfallsanläggningarnas negativa påverkan på kommande bebyggelse.

Bygg- och rivningslov

I bygglov som rör flerbostadshus säkerställs att sophanteringens finns inom lämpligt avstånd från byggnadens entré och att renhållaren kan tömma kärnen enligt gällande renhållningsregler. Byggherren ska under byggtiden ansvara för att rester och avfall från bygger sorteras och tas omhand på rätt sätt under byggtiden enligt avfallsförordningen.

I rivningslovet är rivningsplanen och materialinventeringen viktiga delar. Den som river byggnadens åläggs att i sin ansökan redogöra för hanteringen av rivningsmassorna samt under rivningen sortera och omhänderta rivningsmassorna på rätt sätt enligt avfallsförordningen.

3.7 Tillsyn

Den kommunala tillsynsmyndigheten utövar tillsyn över avfallshanteringen hos privatpersoner, företag och andra verksamheter, inklusive de kommunala. Tillsynsmyndigheterna kan vid behov förelägga om förbättringar samt lämna information i frågan. Det är miljöbalken, avfallsförordningen och de lokala avfallsföreskrifterna som styr arbetet.

Kommunen utövar även annan tillsyn som kan vara relevant för avfallshanteringen, exempelvis då det gäller rivningar enligt plan- och bygglagen samt nedskräpning enligt miljöbalken.

I tillsynen över verksamheter finns möjlighet att lyfta frågor om hållbarhet och cirkulär ekonomi, såväl källsortering och materialåtervinning som avfallsförebyggande åtgärder, i verksamheternas olika led. Detta kan vara ett effektivt sätt att höja kunskapsnivån hos verksamhetsutövare inom kommunen.

4 Genomförande och uppföljning

Denna avfallsplan är ett verktyg för kommunerna i arbetet med att förebygga avfall och för avfallsbolagen att utveckla avfallshanteringen i en hållbar riktning. För genomförande av planen är det viktigt att det finns personella resurser och kompetens. Berörda behöver känna till innehållet i planen och den behöver följas upp regelbundet.

Genomförandet av avfallsplanens åtgärder sker genom att kommundirektören med koncernledningsgruppen ser till att relevanta åtgärder tas med i respektive förvaltnings och bolags verksamhets-/affärsplaner och budgetar.

Respektive förvaltningschef/VD ansvarar för att följa upp att åtgärderna genomförs och att en årlig sammanställning av resultatet görs samt delges kommunens målsamordnare för avfallsplanen.

Varje kommun utser en målsamordnare för avfallsplanen som sammanställer resultaten och redovisar till kommunfullmäktige samt till kommunens anställda.

Uppföljningen görs inför nämndernas årliga budgetprocesser och kan därmed bidra till att mål och åtgärder genomförs och att avfallsplanen blir ett levande dokument.

Planering av genomförande av åtgärderna i avfallsplanen, kontinuerligt erfarenhetsutbyte och samarbete mellan kommunerna uppmuntras inom olika verksamhetsområden eller för specifika åtgärder. Kommunerna kan ha stor nytta av att göra arbetet tillsammans.

Översyn av avfallsplanens mål och åtgärder ska göras minst vart fjärde år av representanter från de tre kommunerna och avfallsbolagen.

5 Framtida avfallshantering och avfallsflöden

I följande kapitel presenteras utvecklingstendenser som är viktiga för avfallshanteringen, en prognos för avfall, samt en bedömning av framtida behov av insamlingssystem och behandlingsskapacitet för avfall.

Bedömningen baseras i huvudsak på avfallsplanens mål och åtgärder.

Prognosen fokuserar på avfall som omfattas av kommunalt ansvar samt i relevanta delar även avfall som omfattas av producentansvar.

5.1 Utvecklingstendenser

5.1.1 Befolkningsprognos

I samtliga berörda kommuner har befolkningen de senaste 10 åren ökat med 7 - 8 %, och av en total befolkningsmängd på ca 56 300 så innebär det att ca 4 000 personer tillkommit i kommunerna de senaste 10 åren.

Enligt Aneby kommuns befolkningsprognos förutspås en fortsatt befolkningsökning men med en avmattad takt. Antalet invånare beräknas vara 6 892 personer år 2030, vilket innebär en ökning med 40 personer från 2023 till 2030.

Enligt Eksjö kommuns befolkningsprognos med prognosperiod mellan 2020 och 2035 beräknas antalet invånare vara 18 062 personer år 2030 vilket skulle innebära en ökning med ca 200 personer fram till 2030.

Enligt Nässjö kommuns befolkningsprognos med prognosperiod 2023-2032 förutspåddes en befolkningsökning med cirka 100 personer per år och där antalet invånare i kommunen bedömdes komma att stiga till cirka 33 000 personer år 2032. Under 2023 blev det dock en folkminskning och prognosen har på ett förenklat sätt justerats ned till ett bedömt invånarantal på cirka 32 600 personer år 2032.

5.1.2 Avfall under kommunalt ansvar och producentansvar

Under den senaste tioårsperioden, 2013-2023, har avfallsmängderna per invånare¹² generellt sett ökat även om vi sett en avtagande trend de senaste åren. Händelser som leder till ändrade beteenden i samhället och världen påverkar våra avfallsmängder. En sådan händelse var Covid-19 pandemin. Andra händelser som påverkar är vikande konjunktur och motkrafter gällande konsumtion av varor; via avfallsbranschen, genom andra samhällsaktörer och genom en generellt ökad medvetenhet hos allmänheten om vikten av ett hållbart leverne. Dessa tros bidra till de nu minskade avfallsmängderna, se Figur 2.

¹² Kommunalt avfall exklusive trädgårdsavfall (kg/inv.)

Minskningen av grovavfall skulle kunna förklaras av att hushåll och företag i ekonomiskt ansträngda tider både konsumerar mindre och lämnar mindre mängder avfall till återvinningscentralerna.

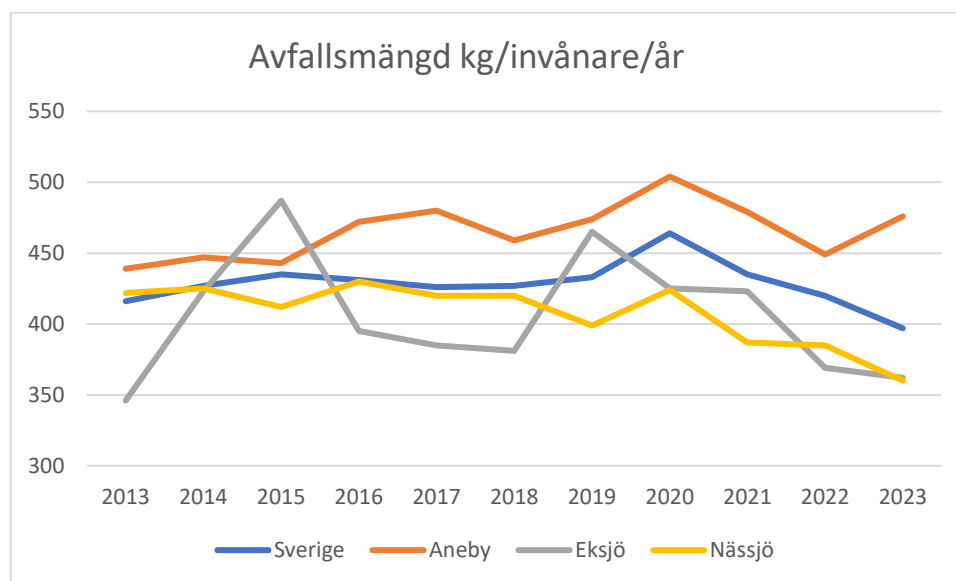
Gällande förpackningar och returpapper från hushåll har trenden under flera år varit att framför allt mängden plast- och pappersförpackningar ökat till följd av ökad internetförsäljning, medan mängden returpapper minskar i takt med att hushållen i mindre utsträckning läser papperstidningar.

Cirkulära affärsmodeller som underlättar för såväl hushållen som kommunen att konsumera hållbart bidrar till att minska sambandet mellan konsumtion och avfallsproduktion. Att förlänga livet på produkter genom smarta upphandlingar och bra underhåll, skapa förutsättningar för att låna och dela (t.ex. genom Fritidsbanken eller motsvarande) och utbilda beställare och inköpare inom kommunen är exempel på viktiga åtgärder i detta sammanhang.

Sammanfattningsvis kan antas att människors större medvetenhet tillsammans med samhällsstrukturer som möjliggör att laga, dela och återbruka kommer begränsa och minska avfallsmängderna per invånare samtidigt som det avfall som uppstår sorteras bättre tack vare ökad service.

I Figur 2 illustreras avfallsmängderna de senaste tio åren för hela Sverige samt Aneby, Eksjö och Nässjö kommuner. Mängderna gäller kommunalt avfall exklusive trädgårdsavfall i kg per invånare.

Figur 2 Avfallsmängd kg/invånare/år

5.1.3 Verksamhetsavfall

Verksamhetsavfall är det avfall som uppstår hos verksamheter och som ligger utanför kommunernas ansvar. Verksamhetsutövaren ansvarar själv för att avfallet omhändertas på ett korrekt sätt.

Näringslivet i kommunerna uppvisar en stor bredd av företag inom branscher såsom jord- och skogsbruk, trähus och träförädling. I Nässjö finns en av Sveriges största järnvägsknutpunkter och i Eksjö är Försvarsmakten en av de största arbetsgivarna.

Det kan konstateras att mängden verksamhetsavfall i hög grad är beroende av konjunkturen. Mängden bygg- och rivningsavfall kan förväntas minska då lågkonjunkturen bromsat många nya byggprojekt, samtidigt som krav på sortering gör att andelen som återvinns av bygg- och rivningsavfall såväl som industriavfall kan förväntas öka.

Mängden farligt avfall från industrier och bygg- och anläggningsverksamhet samt angränsande verksamheter kan komma att öka. Skälen till detta är främst att trenden är att alltmer avfall definieras som farligt avfall och att byggnation kan kräva sanering av förorenade områden som genererar förorenade massor som måste behandlas. Om företagen miljöanpassar produktionen kan vissa typer av farligt avfall minska.

På senare år har cirkulär ekonomi och cirkulära affärsmodeller blivit allt viktigare för både myndigheter och privata företag, vilket kan bidra till att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och avfallsproduktion. Detta tillsammans med vikande konjunktur kan leda till att mängden verksamhetsavfall minskar.

De avfallsflöden som i dagsläget omhändertas på annat sätt än genom kommunens hantering eller på kommunens anläggningar förutsätts även fortsättningsvis hanteras vid sidan av de kommunala systemen, då det för dessa flöden bedöms finnas ett etablerat omhändertagande.

5.2 Prognos över avfallsmängder

Ökade avfallsmängder kan förväntas till följd av den totalt sett ökande befolkningen i kommunerna men kan antas dämpas av en vikande konjunktur de närmaste åren och av en ökad miljömedvetenhet generellt i samhället. I sammanhanget är kommunernas åtgärder i avfallsplanen gällande information till invånare om avfallsförebyggande liksom åtgärder för att möjliggöra ökad återanvändning viktiga. Åtgärder för ökad återanvändning i kommunernas egna verksamheter förväntas bidra till

minskade avfallsmängder, samtidigt som det bidrar till att medvetenheten och kunskapen hos personalen ökar.

Kravet på fastighetsnära insamling av förpackningar¹³ ger en kraftigt ökad servicenivå för hushållen jämfört med dagens system där samtliga hushåll hänvisas till återvinningsstationer för att lämna förpackningar. Erfarenheten är att utsorteringen av förpackningar ökar med en ökad servicenivå.

Den sammantagna bedömningen är att avfallsmängderna i kommunerna totalt sett inte kommer att ändras nämnvärt fram till 2035, men att andelen restavfall förväntas sjunka till förmån för ökade mängder utsorterade förpackningar och textilier.

5.3 Behov av insamlingssystem och anläggningar

5.3.1 Avfall under kommunalt ansvar och producentansvar

Utbyggnaden av fastighetsnära insamling av förpackningar kommer ske både för villor och fritidshus samt för flerbostadshus. Kommunerna kommer bygga ut nuvarande system för villor och fritidshus, där mat- och restavfall samlas in i ett tvåfackskärl, med ytterligare behållare för insamling av förpackningar.

För flerbostadshus¹⁴ kommer den fastighetsnära insamlingen av förpackningar att byggas ut med enfackskärl i olika storlekar för de olika förpackningsfraktionerna. Det utökade antalet fraktioner som samlas in fastighetsnära innebär ett ökat behov av yta för kärnen, vilket kan innebära behov av utökade eller nya utrymmen för avfallshanteringen.

Omlastning och mellanlagring av avfall görs till viss del i kommunerna idag medan återvinningen i de flesta fall sker i anläggningar utanför kommunerna. Med separat insamling av förpackningar kommer infrastrukturen för omlastning och mellanlagring behöva utökas på Boda avfallsanläggning i Nässjö och på Eksjö avfallsanläggning.

Med en förväntad ökad utsortering och den prognos över avfallsmängder som beskrivs ovan kommer behovet av behandlingskapaciteten för förpackningar öka. Behandlingskapacitet för ökade mängder av förpackningar finns och faller inom producenternas ansvar. För övriga

¹³ Från 1 jan 2027 ska kommunernas insamling av förpackningar ske fastighetsnära och förpackningarna ska samlas in separat.

¹⁴ För flerbostadshus med få lägenheter kan insamlingen ske genom samma insamlingssystem som för villor

avfallsslag bedöms behovet av behandlingskapacitet vara oförändrat, och där finns en väl fungerande infrastruktur idag.

Andra förändringar är separat insamling av textil, vilket kommer att ske vid befintliga återvinningscentraler, samt källsortering på vissa offentliga platser vilket kommer att kräva byte eller utökning av insamlingsbehållare och utökad insamling.

Behov av infrastruktur¹⁵ för återanvändning och recirkulering av produkter påverkar inte per automatik infrastrukturen för avfallshantering. Däremot är det en förutsättning för att kunna begränsa avfallsmängderna.

5.3.2 Verksamhetsavfall

För verksamhetsavfall som inte omfattas av kommunalt ansvar för avfallshantering, finns begränsat med information om mängder som uppkommer inom kommunen. Även information om kapaciteten i befintliga anläggningar för behandling av verksamhetsavfall är begränsad. Det finns inga uppgifter om att mängden verksamhetsavfall skulle ändras drastiskt under planperioden och därmed förändra behovet av behandlingsanläggningar.

5.4 Koppling till fysisk planering

Aneby kommun antog en ny översiktsplan i september 2022. I planen finns en kort beskrivning av kommunens viljeinriktning och anläggningar i form av återvinningsstationer, återvinningscentral och avfallsupplag.

Eksjö kommun antog en ny översiktsplan i december 2022. I planen finns en beskrivning av föregående avfallsplans ställningstagande samt en beskrivning gällande hur avfallshanteringen är organiserad. Kortfattat beskrivs också återvinningscentralen samt värmeverket i Eksjö där förbränning av avfall sker i en av pannorna.

Nässjö kommun antog ny översiktsplan i april 2023. I översiktsplanen beskrivs förändringar framåt gällande avfallshanteringen så som fastighetsnära insamling av förpackningar. I översiktsplanen görs ett ställningstagande gällande att ny bebyggelse ska lokaliseras med hänsyn till de skyddsavstånd som behövs mellan avfallsanläggningen och till exempel bostäder. Ställningstagandet ger goda förutsättningar att skydda

¹⁵ Infrastruktur för återanvändning kan avse exempelvis plats för mottagning av begagnade produkter, verkstäder för rengöring och reparation, plats för förvaring och plats för försäljning av återanvändbara produkter. Infrastrukturen innefattar även transporter som kan behövas.

avfallsanläggningens placering och den viktiga infrastruktur som avfallsanläggningen utgör.

5.5 Investeringar i insamlingssystem och anläggningar

Investeringsbehovet för respektive åtgärd i avfallsplanens handlingsplan har bedömts och det kan konstateras att den största investeringen de närmaste åren handlar om införandet av system för fastighetsnära insamling av förpackningar samt infrastruktur kopplat till det.

Investeringar kommer behöva göras i kärl och insamlingsfordon, samt i infrastruktur för omlastning och mellanlagring.

Investeringens storlek kostnadsberäknas i samband med planering av arbetet med att genomföra förändringarna.

6 Åtgärdernas konsekvenser

6.1 Miljömässig hållbarhet

Avfallsplanens mål, mätetal och åtgärder bidrar till att uppfylla nationella miljö kvalitetsmål, EU:s miljö-, avfalls- och klimatmål, Havsmiljödirektivet samt FN:s globala hållbarhetsmål. De nationella miljö kvalitetsmål som berörs i störst utsträckning är ”God bebyggd miljö”, ”Giftfri miljö” och ”Begränsad klimatpåverkan” som alla bedöms påverkas i positiv riktning till följd av planens genomförande.

Flera åtgärder i avfallsplanen handlar om att förbättra förutsättningarna för att förebygga avfall, återanvända och öka materialåtervinningen av avfall. Andra åtgärder i handlingsplanen syftar till att förändra beteenden genom information och erfarenhetsutbyte. Det tar lång tid att förändra beteenden men om insatserna följs av förändrat beteende hos många invånare kan åtgärderna på längre sikt ge stor positiv påverkan genom bättre resurshushållning och minskade diffusa utsläpp av miljö- och hälsoskadliga ämnen.

De negativa konsekvenserna av genomförandet av planen bedöms vara små och främst vara kopplade till risk för ökad mängd transporter, vilket ger upphov till klimatpåverkande gaser och buller. Vinsten av förebyggande, återanvändning och återvinning är dock större än de negativa konsekvenserna av ökade avfallstransporter.

Sammantaget bedöms genomförandet av avfallsplanen medföra positiv miljö påverkan. I Bilaga 4 presenteras en miljökonsekvensbeskrivning av avfallsplanens genomförande.

6.2 Social hållbarhet

Genom att öka förutsättningarna och bidra till system för att låna och återanvända produkter kan ett mer inkluderande samhälle skapas där fler har möjligheter att skapa sig ett gott liv. I avfallsplanens handlingsplan berörs detta genom exempelvis att starta en fritidsbank. En fritidsbank är ett gott exempel som bidrar till att kunna ha ett aktivt liv för alla oavsett ekonomisk situation.

Att införa fastighetsnära insamling av förpackningar för samtliga hushåll bidrar till en god service och gör det lätt för användaren att sortera sitt avfall.

Människor har olika förutsättningar och behov beroende på till exempel utbildningsnivå, kulturella vanor och språkkunskaper, vilket gör att man behöver anpassa insatser beroende på vilken grupp man riktar sig till. På

samma sätt har kommunikationsåtgärder som genomförs större möjlighet att få genomslag när de utgår från kunskaper om olika gruppers förutsättningar och behov.

Avfallsplanens åtgärder kan bidra till att skapa förutsättningar för en socialt hållbar avfallshantering och i förlängningen ett socialt hållbart samhälle.

6.3 Ekonomisk hållbarhet

Den del som avser avfallshantering inom det kommunala avfallsansvaret finansieras av avfallstaxan och den del som berör kommunkoncernernas egen verksamhet är skattefinansierad. Åtgärder som bedöms kunna innebära ökade kostnader är framför allt att kommunerna ska:

- starta en fritidsbank (skattefinansierat),
- möjliggöra sortering för alla kommunens verksamheter (skattefinansierat),
- införa fastighetsnära insamling av förpackningar för kommunala flerbostadshus (finansieras av de kommunala fastighetsbolagen).

Införandet av fastighetsnära insamling av förpackningar bedöms inte ge någon ökad kostnad för avfallshanteringen eftersom producenterna ersätter kommunerna för insamlingen.

Det finns också åtgärder som kan innebära mindre kostnadsökningar eller ett ekonomiskt nollsummespel eftersom åtgärden i sig också leder till besparingar. Exempel på detta är att minska användandet av engångsprodukter, minska matsvinnet och informationsinsatser.

Genomförandet av åtgärderna förutsätter engagemang från flera olika delar av kommunens organisation. Avfallsenheten är en nyckelaktör i arbetet med utveckling av det kommunala avfallsansvaret men många viktiga åtgärder avseende exempelvis förebyggande av avfall bygger till stor del på engagemang från andra kommunala verksamheter och enheter.

6.4 Barnperspektivet

Sedan den 1 januari 2020 är Förenta nationernas konvention om barns rättigheter (2018:1197) svensk lag. Detta innebär att barns rättigheter ska beaktas vid beslutsprocesser och ärenden som rör barn. En avfallsplan påverkar barns uppväxt i viss grad och därför beskrivs nedan hur barn kan komma att påverkas av avfallsplanens genomförande. Syftet med avfallsplanen är att minska avfallsmängderna, öka återanvändningen och materialåtervinningen samt minska avfallets miljö- och klimatpåverkan.

Avfallsplanens genomförande bedöms därför i sin helhet vara positiv för barnens bästa då barn är en del av både dagens och framtidens samhälle.

Genom bland annat information till medborgare om hur avfall ska tas om hand kan medborgare göra medvetna, hållbara val i vardagen. Om vuxna tar ansvar för denna typ av frågor, sänds positiva signaler till barn och unga. Det kan till exempel bidra till att barn känner mer framtidstro och mindre framtidsoro.

Barn vistas generellt mycket i sin närmiljö, till exempel i bostaden, på lekplatser och andra fritidsmiljöer samt i förskolor, skolor och på skolgårdar. Nedskräpning ökar risken för att barn gör sig illa på skräp, exempelvis genom skärsår och kvävningrisk. Nedskräpning bidrar också till otrugga miljöer genom att nedskräpning ökar risken för klotter och skadegörelse. I avfallsplanens åtgärdsplan fastslås att en handlingsplan för minskad nedskräpning ska utarbetas.

Avfallsinsamlingen kan utgöra en fara för barn, både i samband med tömningen av behållare och vid de tunga transporter som följer. Det är viktigt att ha god trafiksäkerhet kring avfallsbehållare och i närheten där barn vistas. Att belysa risker kopplade till avfallshantering i ett tidigt skede av bygg- och planeringsprocesser är viktigt så att insamlingen av avfall kan ske på ett så säkert och effektivt sätt som möjligt vid nya anläggningar.

Barn och unga är också känsligare för påverkan från farliga ämnen som finns i exempelvis kemiska produkter och varor. Byte till produkter innehållande mindre farliga ämnen och hantering av farligt avfall är en viktig del i arbetet för att skapa en giftfri uppväxt för barn och unga. I handlingsplanen finns exempelvis åtgärder för att jobba kemikaliesmart i alla kommunens verksamheter.